

**TOMAS
I TERESA PAMIES**
«Testament a Praga»
PREMI
«JOSEP PLA» 1971
Tres preguntes de
Nous Horitzons
a propòsit
de la concessió
del Premi

Tomàs i Teresa Pàmies han guanyat el «Premi Josep Pla» amb el llibre **TESTAMENT A PRAGA**. El company Tomàs Pàmies, pare, va morir, un dia de tardor, lluny de la terra que el veié neixer. El llibre recull les seves memòries, les d'un veterà lluitador comunista de Balaguer. Teresa, la filla, opina, dialoga amb el seu pare tot al llarg de les pàgines on aquest relata la seva intensa i interessantíssima vida.

A la redacció de **Nous Horizons**, hem sentit alegria i emoció en conèixer la decisió del jurat del «Josep Pla». Els qui coneixem la coautora de **TESTAMENT A PRAGA** i conegüeren l'avi Pàmies potser comprenem millor que d'altres què representa aquest Premi: és la recompensa a una obra literària, però més enllà del premi hi ha com un homenatge a una vida autèntica de lluitador revolucionari català, avui enterrat a Praga... A Praga perquè els nostàlgics de la guerra civil no el van deixar tornar a la seva terra, tantes vegades com ho havia demanat, ni tan sols per a descansar-hi definitivament.

Per a Teresa Pàmies Bertran estudiar, llegir, escriure, col.laborar a revistes, concursar a certamens literaris, ha estat un mitjà d'escurçar distàncies, de romandre vinculada constantment a Catalunya. L'exili, per ella, com per al seu pare i per a tots nosaltres, fou sempre una etapa —llarga, certament, però al cap i a la fi només una etapa—, esperant i propiciant el retorn a la pàtria.

El company Pàmies, el vell lluitador de Balaguer, no pogué acompanyar la seva filla a Barcelona i rebre el Premi. Una tarda d'octubre del 1966 el vam acompanyar al seu darrer estatge a Praga. Al costat dels fills estavem els seus companys espanyols i amb nosaltres amics txecs entranyables, com Pavel, que combaté el feixisme en terres espanyoles. Escoltant emocionats els acords de «La Internacional», tots sentíem que el record i l'exemple de Tomàs Pàmies, del nostre amic, del nostre camarada, les cendres del qual deixavem a Txecoslovàquia, ens acompanyaria en el nostre quefer quotidià, el mateix al que ell havia dedicat la seva vida.

Avui, a Catalunya, han retornat les seves memòries, el seu esperit, les seves idees eternament joves. Per això, en felicitar-te, permet-nos, Teresa, que el nostre pensament vagi al teu pare. Homes senzills com ell, combatents infadigables de la causa dels oprimits, són capaços, per la seva vida exemplar, inclús des de les entranyes de la terra, d'irradiar força suficient per a enderrocar obstacles i prohibicions. Per a salvar fronteres...

I en l'espera de puguer llegir ben aviat el llibre, he pregat Teresa que contestés aquestes preguntes que en la redacció ens han sorgit.

T. BONET

PREGUNTA: *Només coneixem el llibre pels comentaris publicats a la premsa i per les teves pròpies declaracions. Les idees que va defensar el teu pare i defenses tu no són motiu de dubte. Tu mateixa t'has encarregat de posar els punts damunt de les «i» quan alguns han tractat de tergiversar-les amb motiu de la concessió del Premi. Per totes aquestes raons; com hem d'interpretar que a l'Espanya del 1971 hagi estat premiat un llibre d'aquestes característiques?*

RESPOSTA : Penso que cal veure'ho com una demostració dels canvis importants que la lluita, de la qual mai no hem desertat, va produïnt, si no en l'estructura sí en alguns sectors d'això que se'n diu els «mass media». D'una banda, hi ha editors que ja consideren «rendable» llençar obres que pocs anys enrera haguessin rebutjat. Per altra banda, els homes i dones que participen en certs Jurats de premis literaris també avancen amb tot el que avança a l'Espanya d'avui. Alguns d'aquests intel·lectuals, concretament a Catalunya, fins i tot en els anys més foscos de la «pau», han realitzat una tasca que no podem ignorar i hem de valorar, no sols en «conservar-nos el nom de cada cosa», en rebutjar l'ensorrada de la nostra cultura, sinó també en mantenir el caliu d'uns sentiments oposats a tota tirania i capitulació. Penso que alguns d'aquests jurats són esperonats considerablement en tenir ocasió de llegir i *definir-se* sobre manuscrits d'autors revolucionaris.

Es cert que entre nosaltres no tots ho veuen així. Algú m'ha dit: «Es molt estrany que t'hagin donat un Premi...» o bé: «Es ben estrany que t'hagin deixat anar a Barcelona»... El dia que es surti al carrer amb les banderes al vent potser diràn: «Es molt estrany que ens deixin sortir amb la bandera»... I jo els dic que allò que sí que és estrany, al meu entendre, és que ells ho trobin tan estrany.

P. : Sabem que en un dels emotius diàlegs que sostens amb el teu pare li contes els esdeveniments de Praga de l'agost del 1968 i li descrius el dolor d'un poble, envers el qual ell sentia tanta estima, a l'endemà de la intervenció de les tropes dels cinc països del Pacte de Varsòvia. Alguns pensen, fins i tot entre els teus amics, que el fet d'adoptar una actitud crítica davant de deformacions del socialisme, tals com aquests esdeveniments que relates, significa afeblir el moviment comunista; pensen que seria millor no al·ludir públicament als errors o defectes que puguin aparèixer en la construcció del socialisme. Tu, que el defenses, i com a escriptora, què penses d'aquesta qüestió tan debatuda en el món d'avui?

R. : Puntualitzem: el llibre no és sobre Txecoslovàquia i la intervenció dels cinc. S'hi fa referència i era obligat. El meu pare hi va morir i part del seu i del meu exili hi transcorregué. En un moment del diàleg imaginari amb el pare mort, li explico què va passar a Praga el 21 d'agost del 1968 doncs això no podia callar'ho. Ho escrigué sota els efectes del xoc moral que aquella intervenció va produir-me i en llegir-ho dos anys després no hi he volgut tocar res. Es un testimoni verídic d'un estat d'ànim i penso que cal deixar-ho sense retoc.

Alguns dels meus companys, sense haver llegit el manuscrit, només per referències de premsa o, senzillament, pel títol, ignorant les rectificacions a les primeres, fetes per mi a «La Vanguardia» i al «Correo Catalán», tenen recels o em miren com si jo hagués comés un «pecat», acostumats potser al sectarisme del passat que hagués convertit el nostre moviment en una Església. Alguns m'han dit que el Premi l'hem rebut perquè «defenso en Dubceç» i que faig el joc de l'anti-sovietisme. No negaré que tot això m'ha

sorprès i em sap greu. Ara bé: semblants reaccions en aquest cas, potser mostren, implícitament, una aprovació de la intervenció a Txecoslovàquia.

Altres m'han fet saber llur disgust o sorpresa per haver-me presentat a un Premi que duu el nom de Josep Pla, reaccionari, etc., etc. Les bases del premi no estableixen que s'hagi d'escriure al gust de Josep Pla. Penso que s'ha de jutjar l'obra i no el nom del premi que li donen els editors. Josep Pla és un escriptor català que, es vulgui o no, deixarà escola i petjada en la literatura catalana i tampoc no és pot qualificar de reaccionari tot el que escriu i escrigué Josep Pla.

A la segona part d'aquesta pregunta caldria contestar amb textos de la nostra teoria fonamentalment crítica; amb recomanacions de Marx, Engels i Lenin que tantes vegades sortiren al pas d'aquells que opinaven que «la roba bruta es renta en família». No vull abusar de l'espai i em limitaré a repetir el que ja dic en la part del llibre que em pertoca: a l'enemic no se l'ajuda criticant-nos els nostres errors sinó cometent-los. Les deformacions burocràtiques i despòtiques del socialisme fan el joc dels adversaris del socialisme. Criticar-les, és el primer pas per a superar-les. Amagar-les és facilitar la gangrena en el si del nostre organisme. Per molt hàbils que siguin aquells que volen amagar-ho, no reeixiran. El desenrotllament d'una societat —també la socialista— té unes lleis ineludibles, dialèctiques, i aquestes lleis actuen un dia o altre. Polònia n'és l'exemple més recent.

P. : Està estesa la idea —i alguns fets, actituds, pràctiques a diversos països tendria a acreditar-la— que escriptors com tu, diguem engatjats per entendre'ns, abans d'editar una obra han d'«aconsellar-se», «solicitar opinions», etc.; quina és la teva experiència personal?, pots contestar-nos aquesta pregunta?

R. : Encara belluguen, entre nosaltres, conceptes sectaris sobre creació literària i disciplina militant. En el nostre cas —el del meu pare i el propi— s'hi afegeix un altre factor subjectiu: alguns no ens creien capaços d'escriure un llibre. Un home que fou militant i conegué molt al meu pare, en saber que havia guanyat el «Josep Pla 70» va fer aquest comentari: «Creia en Pàmies capaç d'agafar la metrallera però no la ploma». Doncs bé: Tomàs Pàmies va saber agafar l'arma en defensa de les seves idees i la ploma, també en defensa de les seves idees.

No he buscat el consell de ningú per escriure, amb les memòries del meu pare, «Testament a Praga», ni per a presentar-lo al premi «Josep Pla», ni per escriure eis manuscrits amb els quals, fa deu anys, participo a premis literaris de Madrid i Barcelona. Em considero major d'edat, responsable, amb vocació sincera i totalment identificada amb una visió política. Si «rellisco», relliscaré amb els meus peus i no amb els dels altres. N'assumeixo la responsabilitat. Consultar és prendre temps als altres, obligar-los a opinar i tenir en compte les opinions. L'obra deixa d'ésser un esforç personal i l'autor esdevé un pesat o una pesada.

Ningú no m'ha imposat, ni aconsellat el tema ni la forma d'allò que escric pels premis. Amb articles per a la nostra premsa el mètode no pot ésser el mateix. Un canvi d'impresions col·lectiu és necessari i la responsabilitat dels qui dirigeixen les publicacions s'ha de respectar.

Un treball literari, bo o dolent, és quelcom molt íntim. Ha de seguir un impuls, una emoció, una rauxa molt personal que no admet intervenció de fora. Si és obra d'un militant, aquesta en serà expressió encara que parli del cultiu de l'all. Si diu disbarats d'ordre polític l'organització a la que pertanyi l'escriptor en discutirà amb l'interesat però no «a priori» sinó «a posteriori». No fent processos d'intenció inquisitorials sinó crítica revolucionària. Així veig jo aquesta qüestió.